

ŽIVLJENJE IN SVET.

Tedenska priloga „Jutra“

Štev. 25

V Ljubljani, dne 2. julija 1927.

Leto I.

Ante Gaber:

»Ručni rad – kao ženska umjetnost«.

To je naslov in obepem program bogato ilustriranega mesečnika, ki je pod uredništvom renomirane prvobornice za uvedbo narodnih ženskih ročnih del, tako ornamentike kakor tudi raznih redkih in že izumirajočih tehnik v moderne namene, gospe Julke Jovanovičke in prof. Pavla M. Tvrtkovića začel na najfinejšem papirju in s posebno prilogo vzorcev izhajati v Novem Sadu, tiskani deloma v latinici in deloma v cirilici.

Stavek je dosti dolg, da bi bil z njim zadovoljen glavni urednik, ki mi je naročil »dobrohotno oceno«, in zadovoljna bi bila tudi redakcija lista »Ručni rad«, ki gotovo ne pričakuje več kot kratkega priporočila in navedbe naročnine s svojim naslovom.

Ker smo pa recenzenti pri ženskih in modnih publikacijah, posebno pa pri tako zvani narodni umetnosti že navajeni mižati na eno oko, z drugim pa gledati skozi prste obeh rok, da nas tudi najhujša zloraba umetnosti in narodnosti več ne osupne, moram napisati o novem listu nekaj več, ker me je program prav prijetno presenetil.

Izkušnja nas namreč uči, da propagirajo našo narodno umetnost tudi taki, ki ali nimajo umetniškega ali pa do svojega nenadnega probujenja tudi niso imeli čuta za naš narod. Ker druga vrsta ni posebno simpatična kljub svetopisemski sodbi o izpreobrnjenosti in tudi ni opasna, jo pustimo v miru.

Zelo škodljivi so pa oni propagatorji oživljenja narodne umetnosti, ki nimajo umetniškega čuta in ne vedo niti, kaj je ornament, niti, kaj je narodna umetnost, pa se navdušujejo za njo zgolj iz sentimentalne nacionalne romantike in ustvarjajo — ne samo pri nas, temveč pri vseh narodih sploh — narodne sloge. Če bi ti naivni grešniki vedeli, kaj je slog in kako nastane, bi se gotovo ne trudili in ne bi silili v blamažo. Večina njih je na taka, da to delajo iz dobičkarstva in narodno svest izrabljajo v sebične namene, ker nepoučeno občinstvo sprejema vse, kar nosi narodno ime, zaradi spoštovanja te firme navadno popolnoma nekritično in blagohotno.

Kar se narodnega sloga tiče, naj se narod zanese na svoje umetnike. Čeprav se ti ne bavijo s folkloro in ne

slikajo narodnih noš in nageljčkov ter iz kmetijskih bajtic ne sestavljajo palač, vendar naši impresionisti, Meštrović in Plečnik, gradijo mogočno stavbo naše umetnosti v takem slogu, da smo lahko ponosni, ker so njih imena zvezana z imenom našega naroda. Ti so stvarniki našega sloga, ne pa mali kopisti narodnih ornamentov. Ti pa spadajo v dekorativno umetnost, in sicer, če folkloro uporabljajo pravilno in z umetniškim čutom, med dekorativne umetnike, če pa nimajo okusa, niti spoštovanja in takta do folkloro, pa med slabe rokodelce in mojstre skaze. Med največje dekorativne umetnike na svetu pa s polno pravico lahko prištevamo našo seljanko, ki je z iglo ustvarila taka dela, da se je z njo oplojila in celo prerodila ornamentika zadnjih desetletij sploh, ko je moderna umetnost pometla s klasicistično in na druge stare sloge naslonjeno ornamentiko. Dunaj in Darmstadt, žarišči moderne dekorativne umetnosti, sta posegla najbolj globoko v naš neizčrpni zaklad. Motivi z naših poculic in pisanih hrvatskih peč nas na vsakem koraku srečujejo kot okraski knjig in na pisanih papirjih v njih, kot tapete in na oblekah kot vezenine ali pa kot vzorec samega blaga: v grafični in tekstilni umetnosti je prevladal način stiliziranja, ki ga je iztisnila iz sebe estetsko visoko razvita duša naše žene. Dame se gotovo še spominjajo na »bolgarsko« modo, ko so prišle balkanske vezenine skoro neizpremenjene v modne salone. Ti so jih znali z okusom obvarovati tujih primesi in jim ohraniti svežo originalnost. Pri nas pa s stiliziranjem in izpreminjanjem barv, ki je njih harmonija bistven del ornamenta, zbrisajo karakter porekla in ga napravijo kozmopolitsko neizrazitega, da nima prav nič narodnega na sebi. S križnim vdom vezeni ornamenti kranjskih blazin in prtov imajo črno, rdečo ali modro barvo, redkeje je ornament dvobarven in je v tem slučaju vedno le moder in rdeč, nikdar pa ni rabljena črna barva. Na Koroškem so kranjskim enaki ornamenti po ogromni večini cinobrovo rdeče barve, ki jo na Kranjskem ne najdemo nikjer. Bitoljske vezenine so tudi podobne cinobrovo rdeče barve,

ki jo oživlja črna ali zlata nit, črno in temnomodro ali temnozeleno barvo pa rabijo pri komponiranju v Skopski Crni gori, na Kosovem zopet na »zlata-rah« skoro izključno le harmonijo iz črne, rdeče in zlate ali srebrne barve. Debar ob albanski meji krasi svojo čudovito nošo z od čela do gležnjev

»Wiener Werkstätte« na poculicah — belokranjskem poclju ali prekmurskem poculu —, kjer je ta cvetni ornament pestrobojen. Zapestja v Debru in Konaavlju so minucijozno izvedeni minijaturni čilimi zamolklih barv in mirnih harmonij. Kaj bi nastalo iz teh sonornih akordov v priljubljenih rož-

segajočimi rdečimi močnimi resami in pokriva belo platno tako bogato z rdečimi vezeninami, da so posamezni deli obleke popolnoma rdeči. V Beranih raziskovalec ostrmi, ko najde težke predpasnike popolnoma pokrite s črno šnjevo ali zamolklordečimi in s črno konturo obrobljenimi cvetovi, torej z ornamentom, ki pri nas nosi ime »Wiener Werkstätte«. Na Hrvatskem ob Sisku in Belovaru pa najdemo višek

nih, nežnozelenih, sinjih in nežnorumenih barvah, torej tistih bledečih barvah, ki tudi pri nas še nosijo osladna imena »himmelblau«, »nilgrün« in podobna? V teh barvah ornamenti niso več naši, temveč le neokusnosti krajev, kjer so se rodila imena teh barv.

Upamo, da pri nas že v vsaka učena, kako občutljivi so naši ornamentitudi, kar se tiče risbe. Stiliziranje in moderniziranje je pa neodpušljiv

greh največje neokusnosti. Če pomislimo, da je narodna umetnost po večini le rustificirana t. j. pokmetena umetnost, delajo stilizatorji in moderizatorji kmetiške umetnosti prav to, kar bi storil oni, ki bi iz prebavljene hrane hotel skuhati za gosposko mizo dobro jed...

Pa če bi ti nesrečniki imeli vsaj toliko znanja o ornamentiki, da bi «olepšavali» le ornamente v isti tehniki, bi še ne bilo tako hudo. Izpustiti bi pa tudi v tem slučaju morali narodno ime, ker bi narodno last porabili le kot motiv za nov ornament, kakor rabijo n. pr. cvetice ali ptice pri komponiranju. Ali kaj se oni brigajo za pravila in logiko postanka ornamenta. Vsaka kmetiška vezilja prav dobro ve, da s svilo na gosti podlagi lahko vpodobi cvetico zelo realistično, debelo platno in na njem debela volna pa s samimi križci isto cvetico že sami stilizirajo in jo napravijo oglato. Pogledajte samo razliko volnenih monogramov na platnu in istih črk, če so belo vezene na fini svili. Če primerjamo egipčansko plastiko z grško, takoj opazimo, da so egipčanski reliefi nizki in plitki ter so okrogle plastike izdelane v širokih ploskvah. Grki pa ustvarjajo v visokem reliefu in kipih čudeže tehnične možnosti, saj klešejo mehki marmor in vliვაო bron. Egipčani se pa mučijo s trdim granitom, ki ne dopušča detajlov. Vsak material ima svoj stil, ki mu ne smemo delati sile, če nečemo umetničiti in vir-

tuozne tehnike postavljati nad obliko in misel. Kar lahko izrazi brez truda zlatar, ne more brez silnih zaprek vpodobiti kovač. Hrastovina ni lipov les. Pa pridejo ornamentiki in pokrijejo pročelja hiš z naslikanimi okornimi geometrijskimi ornamentami, ki jih je vrezal kmetiški fant v trdi les preslice svoje drage in okrasil z njimi svojo čutaro. Še več! Slavo je žel «narodni umetnik», ki je iz celih preslic, narodnih vezov, kosov, čilimov in realistično naslikanih rož in palmovih listov komponiral na skrajno barbarski način dekoracije naših reprezentativnih dvoran. Še v Beogradu so se kljub nedotakljivosti vsega «narodnega» zgražali ljudje nepokvarjenega okusa ob teh strahotnih zmazkih, ki so dvorano izpreminjali v mučilnico, kraje glavobola in delirija. V povojni dobi verižniškega mecenatstva si je tudi Ljubljana preskrbela tak spomenik svoje dobe, saj so Jakopič, Plečnik in drugi lahko čakali na naročila gospodarske krize.

In kakor je splahnela bombastična verižniška nacijsionalnost, je vsahnilo tudi nekulturno mrcvarenje, izrabljanje in skrunjenje narodnega blaga.

Skoro deset let grehov proti narodnosti in umetnosti je preteklo, preden je v Novem Sadu mogel iziti list z nasčrti, «da se naš vez neizmenjen pri meni v novim, savremenim oblicima». Naše priznanje in priporočilo naj bodo njegove lastne besede: «To če preprodit roditi našu žensku umetnost».

A. B.:

Nekaj o gobah

(Konec.)

Nadaljne vrste gob so: *virski smrček* (*morchella elata*), *zvončasti smrček* (*morchella patula*) i. dr. — Vsi smrčki so zelo čislane gobe za dom in prodajo. Neužiten je med njimi edino *smrdljivi smrček* (*phallus impudicus* — glej sliko 5), ki pa ima le navidezno podobnost smrčka, dejansko pa spada med prašnice ali puhovke. Smrdljivi smrček se pojavi dosti pozneje — navadno šele julija — po senčnatem grmovju, ob plotovih in že od daleč neznosno smrdi po mrhovini, vsled česar ga pač ne bo nihče pobiral, še manj pa užival.

Hrčki (*helvella*) so nekoliko podobni smrčkom in se nekateri tudi pojavijo že spomladi. V naših krajih raste naj-

češče jesenski hrček (*helvella crispa*). O njem izpogovorimo pozneje pri jesenskih gobah.

Pri nas splošno znani *užitni goban* ali *jur* (globanja, vrganj) se ob ugodnem vremenu dobi tudi že meseca maja. Istočasno dobimo tudi njegovega enakovrednega sovrstnika *bronasti goban* (*boletus aereus*), ki ga naši ljudje na kratko imenujejo črni jurček ali ajdovec.

Najzlahotnejša goba Evrope je *kukmak* ali *šampinjon* (Slika 6.) Pri nas se dobe tri vrste: 1) *poljski kukmak* (*psalliota campestris*), 2) *traviški* (*ps. arvensis*), 3) *gozdni* (*ps. silvatica*). Prva vrsta kukmakov se pojavi navadno

že meseca maja ali junija na prav soln-
čnih legah. Barve je umazano bele.
Vse tri vrste kukmakov so pod klobu-

pašnikih, ob robovih gozdov, šestokrat
tudi po vrtovih.

Slika 5: Smrdljivi mavrah.

kom izrazito rožnate barve in imajo
na kocenu rožnat obroček, po čemer
jih je prav lahko spoznati. Rastejo po

Slika 7: Slivarica.

Druga belkasta platničarka, ki jo tu-
di dobimo že spomladi, je *mokarica* ali
silvarica (*clitopilus prunulus*), ki ima
izrazit duh po sveži moki ali škrobu,
a je prav okusna goba. Raste po paš-
nikih, gozdnih traviščih, pa tudi po
sadnih vrtovih. (Slika 7.)

Navadna lisička (*cantharellus cibari-
us*) je pri nas splošno znana gliva, ki se
tudi pojavi že spomladi. Je sicer pri-

Slika 6: Navadni kukmak.

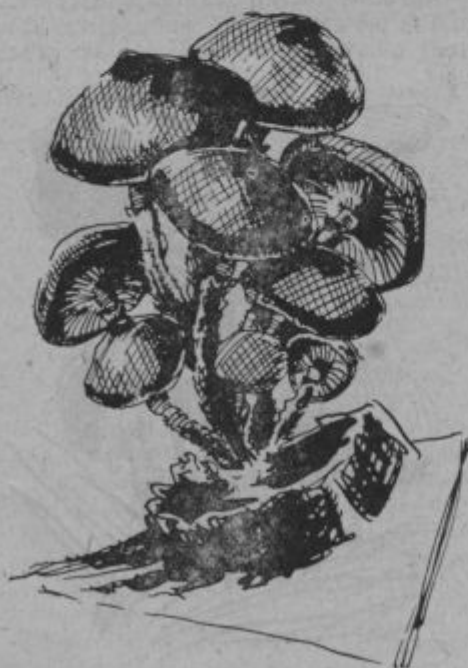
Slika 8: Majnikova kolobarnica.

ljubljena jed, vendar nima dosti redilne vrednosti. Tam, kjer raste v večjih množinah (iglasti gozdi), jih lahko su-

Slika 9: Žveplenjača.

šimo, nato pa zmeljemo v prašek, ki nam služi pozimi za okusne juhe in omake.

Slika 10: Navadna štorovka.

Kolobarnic (*tricholomae*) je več vrst, toda naši ljudje jih ne poznajo. Nobena kolobarnica ni strupena. Rastejo navadno v krogih ali polkrogih (nem. Hexenringe), odtod tudi ime. Dve vrsti se pojavita že meseca aprila ali maja: 1) *majnikova kolobarnica* ali *jurjevka* (*tricholoma gambosum*) in 2) *tigrasta kolobarnica* ali *prusnica* (*tr. tigrinum*) (Slika 8.) Prva ima klobuk v obliki podkve, oziroma je sploh neredno oblikovan. Barve je rmenkaste. Raste po gozdnih traviščih in svetlih listnatih gozdi. Sploh. Tigrasta kolobarnica ima v mladosti koničast klobuk, ki

Slika 11: Strupeni kukmak.

se pozneje raztegne ter je najprej bele, pozneje sive barve, črno marogast. Na kocenu nosi kožnat obroček.

Tudi po starih drevesnih panjih in koreninah dobimo že sedaj dve vrsti gliv v šopih: 1) *žveploglavka* ali *žveplenjača* (*hypholoma fasciculare*). (Slika 9.); 2) *navadna štorovka*, *jelševka* ali *hrastovka*, (*pholiota mutabilis*). (Slika 10.) Prva ni užitna zaradi grenkega okusa. Nekateri veščaki so jo celo proglasili za hudo strupeno. Kakor že ime pove, je ta gliva žvepleno rмене barve. Iste barve so v mladosti tudi lističi pod klobukom, na starost pa zelenkasto črni. Druga štorovka pa je prav okusna. Barve je čimto rjave, ob robovih

klobuka vedno vodeča. Tudi lističi pod klobukom so iste barve.

Strupenih gob navadno ob tem času še ni, vendar je priporočati previdnost, ker najhujša strupenjača *strupeni kukmak* ali *krompirjevka* je površnemu nabiralcu nekoliko slična zlahtnim šampinjonom. (Slika 11.) Strupeni kukmak je belkaste, zelenkaste ali rmenkaste barve (amanita bulboša, a. viridis, a. citrina). Pri tleh, oziroma v zemlji je

kocen odebelel liki hruška. lističi pod klobukom so beli, po vrhu klobuka ima krpice kako, mušnica. (Pristni kukmaki imajo rožnate lističe, ravne kocene in so brez krpice.)

Za spoznavanje užitnih in strupenih gob je treba knjige z jasnimi opisi in barvnimi slikami. Oboje nam nudi A. Begova knjiga: »Naše gobe«. Cena 50 dinarjev.*

Matija Jama:

O impresionizmu in kritiki.

(Konec.)

Med umetnostnimi kritiki ni našel impresijonizem velikih simpatij, razen pri onih, ki so se bavili praktično tudi sami s slikarstvom. Impresijonizem zahteva namreč od človeka nekaj več kot samo pamet in dober spomin za letnice. Ker kritiki črpajo svoje znanje večinoma iz knjig in je literatura o impresijonizmu še premajhna in pomanjkljiva, je tudi njihovo znanje tako. Pisana črka sploh ne more nadomestiti slikarstva in z njo se ne more povedati tega, kar se da naslikati, ker ono, kar izraža slikarstvo, se da samo naslikati, pod besedami si pa v abstraktnih pojmi vsakdo nekaj drugega misli in predstavlja. Večinoma je pa naše kritike le slučaj posadil na prestol, da kot literati presoajo slikarstvo. Kako je to napačno, nam bo jasno iz sledečega.

Večja ali manjša kvaliteta umetnine je odvisna od tega, da-li se je za njeno ustvarjenje porabila večja ali manjša moč avtorjeve fantazije. Dočim pa deluje pri literatih ta fantazija časovno in v besedah, deluje v slikarstvu prostorno s čutom, posnemajoč fenomene v svetu. Kaj bi nekj svet rekel, če bi kak slikar — recimo z izrazito prostorno barveno fantazijo — jel pisariti o glasbi, ki se peča z časovnim vtisi in jih duša sprejema s pomočjo posluha — če bi torej ta slikar jel pisariti o glasbi in glasbenih produkcijah, čeprav bi mu nedostajali najprimitivnejši pojmi o glasbi in ne bi bil niti tehnično sposoben stolči iz klavirja kakega »Po jezeru«. Vse bi se škandaliziralo in smejalo. Od naših kritikov pa večina nima pojma niti o risanju niti o tehniki slikarstva, še manje pa o razvoju te tehnike. Uporabljajo tehnične izraze za najbolj heterogene pojme na popolnoma napačnem

mestu in v popolnoma novem pomenu. Ker mi nedostaja prostora, ne bom citiral, nameravam pa do konca leta izdati v posebnj brošuri »petdeset najlepših biserov slovenske kritike od konca svetovne vojne sem».

Kaj je seštevanje detajla, kje so napake v risbi, kaj je velika, široka risba, kaj je ton neke podobe, to se praktiku odpre šele po dolgotrajnem študiju, samo je bilo pa to dano Dei gratia kot privilegij posebno juristom, ki danes često opravljajo tudi službo kritikov. Samo njim je bilo to že pri rojstvu podeljeno in ni se jim bilo treba truditi zato — vsaj domišljujejo se, da so v posesti tega posebnega daru.

In čeprav jih njihova pomanjkljiva izobrazba ne usposablja, da bi samostojno raziskovali in sodili o slikarstvu, oni še celo postavljajo pravila za slikarstvo in iz nekaterih slik deducirane karakteristike slikarstva vsiljujejo izvršujočim slikarjem-umetnikom. Tako se smatra »skica« za najbolj karakteristično formo impresijonizma, smatra se za ono, v čemer se impresijonizem posebno značilno kaže. V resnici je pa skico imelo že staro slikarstvo in so se kmalu po prvem pojavu onih »Impressions« pokazali najraznovrstnejši načini slikanja. Kolika razlika izmed široke tehnike Manetove in ploskovitega polaganja barv pri Cezanu. Impresijonizem je subjektiven, svoboden način gledanja narave in ne stoji pod nikakim drugim vplivom nego onim svoje notranje potrebe ustvarjanja. Kolika je na primer razlika med fineso izdelovanja pri slikah Dagnona-Bonvereta, iz katerih diha mir in poezija, in kaka vehemenca, sila prihaja iz slik van Goghovih.

Dočim so stari z malimi izjemami, kakor n. pr. Vermeer, Velasquez i. dr. kolorirali sliko z lokalnim tonom kot lazuro šele potem, ko je bila že v formah izvršena v sivo-temnem tonu, razvile so se sedaj raznovrstne tehnike polaganja barv, kakor se je nekomu zdelo, da najbolj vstreza cilju, ki ga je imel pred

Impresijonizem je v prvem početku rabil kar najenostavnejše motive: kopica sena, drevo in nekaj horizonta mu je bilo dovolj. Potreboval je paradigme, ki je v njih sklanjal barve in stopnjeval luč. Storil je to tudi radi tega, ker je čas pred njim komponiral pokrajine do nevžitnosti in pretiraval v liniji roman-

Francisco de Goya: Avtoportret.

očmi. Impresijonizem obsega vse vrste tehnike od segantinijeve podobne vezenju, kjer leži poteza ob potezi kakor nit pri niti, pa vse do tehnike, ki so si jo ustvarili ruski impresijonisti Repin, Maljavin i. dr.: široki način, ki avtokratski ignorira vsak detajl. Samo eno pravilo vedno velja: Doseči z najenostavnejšimi sredstvi nekaj tako velikega in elementarnega, kakor se nam to kaže v naravi.

tiko kraja. Vendar so pa impresijonisti kmalu marsikaj zopet porabili, kar so na prvi mah vrgli v staro šaro. Tudi Segantini je slikal panorame, čeprav je že ime panorame bilo tedaj na jako slabem glasu. Impresijonizmu namreč ne gre zato, *kaj se slika*, temveč le za to, *kako se slika* in je vedno zahteval, da se mora vse, kar se naredi, tudi dobro narediti. Dovolil bi bil celo, da se slikajo motivi Claudea Lorraina ali Preljerja, če bi bile take pokrajine res v na-

ravi in bi se vsled tega dale dobro naslikati. Vendar, žal ali sreča, so ti motivi produkti ateljeja, sestavljeni in kon-

Wort sich ein.« Impresionizem ali, kakor ga imenujejo drugi, subjektivni naturalizem, bi mogli imenovati tudi re-

J. M. W. Turner: The lighting témeraire.

struirani. Zakaj naj bi slikali samo zakajene beznice, Magdalene tipa pitekanthropoidskega ali pa posamezna drevesa? Naj nam dovolijo — kritiki namreč —, da smemo slikati tudi Blejsko jezero, saj je tudi ono podnožje prestola božjega. Impresionizem vse to dovoljuje. Njemu gre samo za to, da je motiv neposredno, dobro naslikan, da ima slika tako zvano kvaliteto. Če je vzlic temu, da je motiv kompliciran, tudi dobro naslikan in deluje edinstveno, toliko boljše! Da ima slika ono prostornost, ki jo zahteva predmet, samo za to gre.

Na vse to pa težko odgovori oni, ki nima strokovne izobrazbe, in čigar znanje obstoji iz aforizmov in lepih besed, ki so mu ostale v spominu iz prečitanih knjig. Presoja delo z gledišča onih zakonov in one teorije, ki si jih je ustvaril iz slučajnih karakteristik onih podob, ki jih je dotlej videl. Pri pisanju obsedi na suhi vejici te svoje teorije in ponudi se mu radodarna ali puhla fraza, kakor je rekel nekdo, ki se je najgloblje poglobil v globine človeške duše: »Wo Begriffe fehlen, da stellt zur richtigen Zeit ein

nesanso slikarstva: tehnično je sposoben, da spravi slikarstvo na najvišjo stopnjo in osvobodil ga je spon, ki so ga vezale skozi stoletja, ter je našel za svetlo novo življenje tudi nove forme. Mogel bi jo podati tudi novim idejam. Da se to ni zgodilo vsepovsod, je vzrok literarna izobrazba današnjih dni. Vsega preveč vemo. Izobrazuje se le preveč pamet in vsled tega trpi vzgoja srca in čuvstev. Koga še more ganiti preprosta narava, lep solnčni zahod, ko so živci današnjega človeka navajeni na razburljive filmske predstave in športne prireditve, kjer se malo opravi brez prelivanja krvi? Kdo še gleda v svet z nedolžnimi očmi otroka? Zdi se mi, da imajo že novorojenci skrbj radi oblakov, ki se prikazujejo na horizontu in s strahom slutijo bližajočo se nevihto. Komu se še odkrivajo čudeži stvarstva, kdo ima še čas, da bi skušal doumeti skrivnost življenja, najti ono edinstvo, ki se skriva za brezkončnimi pojavi vidne narave? Časi so preresni! Da je lahko drevo tudi rdeče barve, to je absurdno, saj vsi vemo in generacije pred

namj so govorile le o zelenih drevesih. Kdo še gleda na svoje lastne oči od teh mladeničev starcev spočetih v marazmu preteklega fin de siècle? Zdi se, da je dosegla površnost in duševna praznота pretežkega dela sedanjega človečanstva že kulturni rekord. Evropska kultura se bastardira z zamorsko. Ne samo muzika za dvorano in ples. Ekspresijonizem — umetnost tega dela človeštva je jel uvajati v slikarstvo »eksaktno plastiko«, ne grško, kakor je to storila renesansa, ampak Hawaí, Bénin in drugi zamorski produkti so jim vzori. Literatura mora seveda zopet nazaj v slikarstvo in prijemljiva (sic!) prostornost je nova potreba. Vse to so pa rekviziti, katere je impresijonizem pometal iz hrama svoje boginje. In zgodilo se je l. 1927, da so (citiram po S. V.) »ekspresijonistični slikarji postali objektivni kiparji-arhitekti«.

Vendar pa ta struja »objektivnih« ekspresijonistov že splahneva in se približuje priznanim starim klasikom

ter jih posnema. Non sit alterius, qui suus esse potest: impresijonizem — subjektivni naturalizem — je pa še vedno prezenten, bo ostal ter bodo na njem gradili še pozni rodovi. Beseda o premaganem impresijonizmu je pomešala pamet samo nekaterim slaboumnikom. S polovičarskim znanjem in koketiranjem z genialnostjo se ne uniči navdušenje in resno delo, ki ga je impresijonizem vzbudil v svojih početnikih. Zdrav naturalizem in subjektivni študij narave, bilo s katere koli strani, sta bila vedno začetek in konec vsake umetnosti.

* Non sit alterius, qui suus esse potest v prenešenem smislu: Naj ne posnema drugih, kdor ima kaj svojega

Paracelsus.

Naslovna slika: S. Jan Vermeer van Delt »Deklica« (roj. 1632, umrl 1675).

Fridolin Žolna:

Moj potopis.

5. Domov!

Hitro, le prehitro so mi potekali dnevi. Dolg čas ni bil nikoli — za to so vneto skrbeli zdravniki in sestre in imajo na razpolago najraznovrstnejša razvedrila, najmodernejša, najpresenetljivejša in s salvami učinka.

N. pr. imajo napravo, da so mi naravnost v čreva napeljali ljubljanski vodovod. Po tri ure na dan so bila čreva priključena vodovodnemu omrežju in je krožila po čreveh ljubljanska voda brez škode za čreva ali vodo.

Vprašal sem, ali se ne bi dalo tako napeljati človeku v drob tudi plzenjsko pivo in cviček z Gadove peči, pa so dejali, da s tehnične strani ne bi bilo zadržka.

Kaj vse nam obeta, človeški razum!

Ali pa so me kratkočasili tako, da sem požiral gumijevo cev in ko sem jo požrl ne dosti manj nego en meter, so mi skoz njo, sipali vode, kolikor je je šlo v želodec. Potem sem se nagnil, pa je voda čofotala zopet iz mene, da je bila divota, in smo se vsi jako smejali, če je ošvrknila zdravnika ali sestro, in je neverjeten užitek, ki se ne da primerjati z ničemer, kadar ti cev slednjič potegnejo iz goltanca. Stvar mi bo ostala nepozabna in izrekam

vsem soudeležencem najiskrenejšo zahvalc.

Napočil je dan ločitve. Težko mi je bilo ločiti se od gostoljubne strehe in prijaznih njenih prebivalcev. Ginjeni smo si pogledali v oči. »Da se skoraj zopet vidimo!« so dejali in že so me ukrcali v rešilni avto, da me zapeljejo pod domači krov.

Šofer je dvignil sidro, v duhu smo zapeli Narodno himno, še slednji pozdrav, in ponosno je krenil avto z dvorišča na cesto in je manjkalo komaj za las, da ni trčil v tramvaj, ki je tisti hip privozil mimo.

Z zamudo dveh minut smo prispeli v domači pristan.

Navzlic skrajno neugodnim vremenskim prilikam je obsula rešilni avto živahno razigrana množica. Čuli so se pritajeni vzkliki in je neki gospod vprašal, ali ne bi kazalo zapeti Vigredi.

Sedel sem pokonci in se zahvalil za prijazni namen. Zahvalil sem se v zaničnem zmislu. Vigred, sem dejal, da odklanjam. Ne rečem, da ni lepa in narodna in vzpodbudna in vse, toda sem dejal, da sem je sit. Sit kakor Jeftejeve prisege. Ako brez petja ne more iti ta kelih mimo mene, naj mi zapoje Devedto simfonijo, ki je takisto jako čislana

v olikanih krogih, ali Deseto ali Enajsto. Vigredi pa ne!

Gospod se je prijazno oprostil in dejal, da je samo mislil. Kar se pa tiče moje želje, žal, da ji ne more ustreči, ker se zaželjene pesmi pojejo z not, not pa nima s seboj, ker je le po naključju prišel semkaj in se mu sploh čudno zdi, da ni bilo v novinah nika-kega opozorila.

Takisto sem tudi to pot pogrešal po-ročevalce in fotografe naših novin.

Doma! Objel sem svojce in tudi ura je stala v redu in čakala name, da jo navijem in poženem.

Drugače pa je bil skrajni čas, da sem se vrnil.

Ko me ni bilo, sta nam ušla dva ka-narčka mladiča, menda sta bila samčka — že sta poizkušala peti. Kdor ju je ujel, naj jima boče dober oče in red-nik: drobno sesekljano jajce ljubita in sveže zelena kurja črevesca.

Seveda, če ju je ujela mačka, bo ta moja prošnja brez učinka — mačke so žalibog nepismene in ni pričakovati, da bi čitale to prošnjo.

Nesreča nikdar ne ostane sama. Na parceli so nam brezbožni rokovnjači tatinsko porvali enaindvajset lepih, do-raslih črnih redkev. Stvar je v rokah policije in je pričakovati bližnjih dni jako presenetljivih razkritij.

In kar se tiče otrok — najstarejši je bil resnično tekal okoli brez copat in sedaj kreha in je gospod profesor za-hteval zdravniško spričevalo, da je njegovo krehanje istinito in da ni po-tvorjeno. Na podlagi tega spričevala, je dejal gospod profesor, bo potem eden ostal doma, ali on, gospod profe-sor, ali pa moj sin, kar ob tem kreha-nju ni možen pouk.

Tem besedam ne odrekam neke me-re upravičenosti. Toda naj gospod profe-sor blagohotno uvažuje še to: Če si-na obdržim doma, mi bo krehal doma in motil mene. Zato žalibog ne gre dru-gače in mora fant v šolo.

Sicer mi pa zdravje doma jako raz-veseljivo napreduje razun fižola, ki ga še ne smem jesti. Še gospodu zdravni-ku se je čudno zdelo, kako nenadoma mi je doma padla temperatura.

Dom je pač dom, doma je zdravje doma in je doma tudi termometer bolj zdrav in kaže dosti nižje temperaturo, dasi sem ga kupil v starini.

Pripomba za gospoda urednika: Iz tega mojega potopisa lahko napravite tri podlistke ali štiri ali pet, kakor Vas bo volja in kakor se boste ozirali ali bolj na moj prid ali na svoj prid. Se-veda — ozirali bi se lahko tudi na prid občinstva in sploh ne bi priobčili tega potopisa; toda upam, da tako brezob-zirni niste.

A. M.:

Po Franciji in Belgiji.

XIII.

Iz Ostendea skozi Ypres in Lille v Pariz.

Zjutraj spi Ostende očividno zelo dolgo. Še domačinov je malo na ulicah. Mesto je postavljeno na neznatni polo-žni vzpetosti; hiše v bližini kanala starinske in simpatične, izdajajoče sta-ro flandrsko tradicijo; Čez vse gleda velika mogočna zgradba temnosive gofiške katedrale. Ali toliko je po teh srečnih deželah te vrste umetnin, da pojema misel zanje in da otopiš zanje od mesta do mesta.

Pred kolodvorom je dosti živo. Deč-ki se lovijo med občinstvom, tekmuječ, kdo bo prodal več časopisov; počas-nim ženskam komaj da se izolača tek-ma z njimi. Mlada grla kričijo največ angleška imena; vidi se, da prodajo tu več angleških nego francoskih listov; flamskih ne prodaja nihče. Sicer je

pa na postaji flamščina dovoli v čisljih, tako med železničarji kot med občin-stvom.

Sicer je pa to ob vlaku, ki vozi po lokalnih železnicah na Ypres. Železni-ca dela znaten ovinek preko Thourouta in publika, ki se zbira ob vlaku, so običajni malomestni in kmetiški ljudje. Vse gre lepo počasi in na račun loko-motive delajo ljudje običajne dovtype, kakor je pač navada na lokalnih želez-nicah. Ko se premakne vlak, sedi vse v vagonih v fatalistični pozi ljudi, ki se zavedajo, da se bo treba nekaj ur temeljito dolgočasiti.

Pa vendar tudi ta del Flandrije ni prav nič dolgočasen: name ni nikjer napravil takega vtisa. Tudi tu same njive s travniki: žito je požeto in se

suši v kupih med njivami; ponekod so videti na polju naloženi kupi slame. Tu, tam že kopljejo krompir. Gozdov ni, ali tudi tukaj ob cestah vrste dreves, ki zaslanjajo nebo z mogočnim vejevjem. Tu, tam mlin na veter, velike peruti se vrtijo počasi, dasi veter, ki piha še vedno od morja sem, ni videti močan. Flamske hiše so raztrese-ne povsod med njivami po polju; samo kjer so cerkve, jih je zbranih večja množica v vasi in mesteca. Ustavljamo se zelo pogosto, tako rekoč ob vsaki znatnejši skupini hiš in stojimo ponekod zelo dolgo; malo večji kraj je le Thourout in malo pozneje Cartemarck.

Vlak ni posebno zaseden; izkazalo pa se je, da se v drugih vozeh vendarle vozi več ljudi v Ypres, kakor je bilo videti sprva. Ob oknu tipičen Anglež s pipo, ki bi lahko predstavljal Johna Bulla, brez maske, zraven Francoz, ki je tako uslužen, da mi ponudi Le Soir, ne da bi se količjak zanimal zanj; na drugo stran se držita skromno dve flamski dami: flamska govorica jima teče počasi, skoro lenobno. Sploh ni nikogar živahnega v tem vagonu; kakor da vse čaka bogu-vdano, da mine vožnja.

Še pred Ypresom so pričeli prvi sledovi vojne, betonske koče sredi polja, razvaljene napol podzemske zgradbe, okleščena drevesa, iztezaioča suhe rogovile proti nebu, peščene drčje sredi njiv, le napol prerastle s pustimi zelišči in travami. Najhujši so sledovi okrog krajev Poelkapelle in Langemarck, ki sta se tolikrat imenovala v svetovni vojni. Vse to daje v poznodopoldanskem solncu puščoben vtis, ki se prav malo prilega pravi Flandriji.

Prav tak je kolodvor v Ypresu. Na postaji imaš vtis, kakor da je postavljena provizorno, kar nekako sredi polja. Vagonov stoji prav malo na tračnicah in tudi ljudi je malo; tja proti mestu je kakor ob predmestju velikega mesta. Na prostranem prostoru pred postajo, ki tvori pričetek trga, zopet vojni spomini: dva ali trije topovi stojе tam in zraven tank, pravi, resnični tank. Ravno se pripravlja velik avtokar, da odpelje na ogledovanje bojišč. Tudi od tod je mogoče z avtomobili ogledovati nekdanje bojišče: izletne rute, ki se ponujajo — reklama zanje je že v Ostende, menda tamkaj celo

glavna. — segajo proti Dixmude in na jug tja do Arrasa.

Pokazalo se je, da je imel Anglež v vlaku veliko družbo; zdai so vzeli avto, naložili nanj ogromne vence in se peljejo nekam mimo Ypresa na jug. Tam so ostali njihovi, ki jih ne bo več na Angleško; dve dami sta v črnem in družba se drži, kakor da se vozi znova na pogreb. Na tej fronti so se borili Angleži, zato je v vlakih, ki prihajajo iz Ostendea v Ypres, običajno po nekaj angleških potnikov.

Ypres sam pa je čudno mesto; presenetil me je v največji meri. Tudi Verdun je popravljen. Reims še posebno, ali tako popolnoma novega mesta kakor Ypres, si vendar nisem predstavljal. Mesto je popolnoma novo, in sicer ves Ypres, od konca do kraja — in to je vendar kraj, ki je imel pred vojno svojih 18.000 prebivalcev. Najprej sploh ne opaziš tega in vidiš lične nove hiše, pa se čudiš, kako da je tako malo sledov vojnega razdejavanja. Potem pa se izkaže, da je sploh vse, kar stoji tu, na novo postavljeno. Vse od kraja, hiša za hišo, ulica za ulico, vse mesto je sezidano na novo, tudi ves tlak, trotoar, kanali, skratka popolnoma vse. Starih patricijskih flandrskih hiš ni nikjer več, namesto njih stoje lične fasade eno do dvonadstropnih hiš, domala dekorirane v stilu nepobeljene opeke. Nekatere hiše imajo izdelano šele pritličje s prodajalnami, dočim v prvem nadstropju v notranjosti še delajo; ponekod so okna obita z deskami. Ulica za ulico, povsod ista slika, vse lično novo, dasi še ne povsod dodelano: kakor da je vse mesto prišlo pravkar iz delavnice. Ponekod med hišami, osobito v predelih blizu periferije, so prazni presledki; slaba trava raste tamkaj, ali ko pogledam natančneje, vidim, da so med travo razvaline, ostanki hiš, toda je ostanki kleti, komaj še del pritličja. Redko kje se vidijo zidovi, ki bi nalezli višje iznad površine. Vidi se, da je bil stari Ypres dobesedno zravan z zemljo. Treba pa je priznati, da je takih mest, kjer se še vidijo razvaline, skrajno malo; novi Ypres je skoro že kompleten. Tu in tam na periferiji so še posamezne provizorne barake.

Sredi mesta pa so še razvaline. Tam so stale mogočne suknarne. Les Halles, z Beffroi, širokim, veličastnim stolpom, in zadaj katedrala sv. Marti-

na, vse stare gotiške zgradbe, tudi tu živ spomenik stare Flandrije in njene bogate kulture. Še zdaj so v razvalinah, ki se jih otresajo silno obočasi; preteklo bo očividno še mnogo časa.

preden bodo vse konstruirane v verni obliki častitljive stare umetnine. Zdaj se okorno dvigajo sredi velikega trga, v svoji invalidni onemoglosti kričeče nasprotje živahnemu novemu vpresu.

St.:

Slovensko časopisje v Ameriki.

Naši rojaki v Ameriki tvorijo novo Slovenijo, ki je nam v domovini zelo malo znana. Mi smo premalo široko-grudni, da bi ljubili tudi brate v tujini, ali pa smo prekomodni, da bi jih povprašali, naše begunce izza Oceana, po njih življenju. Pozabili smo jih! Nikoli se nismo pobrigali zanje, nikdar jim nismo pomagali — a vendar so si ustvarili Slovenci v Ameriki brez nas marsikaj, česar ne smemo prezreti!

Slovenci v Ameriki so razkropljeni skoro po vseh državah U. S. A. Največja slovenska naselbina je v Clevelandu. Tam prebiva okoli 35.000 Slovencev. Vendar pa Cleveland ni središče slovenske kulturnosti. O kakem središču niti ni govora. Pač pa je čudno to, da prihaja iz krajev, kjer je veliko manj Slovencev, več dobrega in na prednega kakor iz Clevelanda. Zadnje čase pa vendarle zavzema Chicago nekako vodilno mesto v vseh kulturnih pojavih med našimi Američani.

Ker je zrcalo kulturnega življenja časopisje, bom navedel s potrebnimi komentarji vse slovenske časopise.

Slovenski listi v Ameriki so nastali zaradi potrebe. Prvi list je bil ustanovljen leta 1891 v Chicagu. Bil je zrcalo prvih naseljencev: boječ, pobožen in skromen. Njemu so sledili kmalu drugi; rastle in umirali so kakor gobe. Prvi listi so bili lastniki zasebnikov, ki so bolj gledali na dobiček kakor na razširjanje idej. Šele tekom časa, ko so se pričeli naseljenci zbirati v organizacijah in strankah, so zavzeli časniki določene smernice. Točno nas o tem prepričuje najboljši slovenski urednik Fr. Zaitz iz Chicaga, ki pravi: »V interesu gospodarjev ni bilo, da bi najemali dobre urednike, prvič, ker imajo sposobni uredniki več ali manj svojega prepričanja, in drugič, ker bi jih bilo treba plačati vsaj toliko kakor tiskarske delavce. Gospodariji slovenskih listov v Ameriki so najemali za urednike ljudi, ki so za silo poznali pravila slovenske slovnice in ki so ubo-

gali vsaj nekaj tednov, potem pa se je ponudil drug uredniški kandidat in sledila je sprememba. Ljudje so radi čitali slovenske hiše, ali urednikov niso spoštovali. Smatrali so, da je uredniški poklic najbolj prostaški! Ta nazor ima svoj vzrok v lastnikih slovenskih listov in v tem, da smo mi izmed priseljencev eden tistih narodov, ki prihaja samo iz vasi. Fincev je v Ameriki toliko kot Slovencev — toda njihovo časopisje stoji na višku. Finski socialistični dnevnik urejuje bivši ministrski predsednik finske republike, sotrudniki so priznani intelektualni delavci. Slovenski intelektualni delavci ne bi mogli živeti med nami! Dobili smo enega in zlili so nanj v par letih toliko gnojnice, kolikor so jo mogli zliti ljudje, ki mislijo, da je največja čednost vztrajati na dnu neznanja. Mi smo naučeni smatrati za pošteno delo samo garanje v tovarnah in rudnikih. Pisatelj, urednik, učitelj — to so lenuhi! Urednikova naloga je bila, urejevati dopise, izbrati primerne starokrajске novice in romane ter napolniti list kakorkoli. Zato je rabil veliko več škarje kakor pisalni stroj. Ni bilo moč goče drugače!»

Tudi sedaj ni dosti boljše! Izmed petnajstih slovenskih listov v Ameriki so kom j trije dobro urejeni. Toda o tem pozneje. V Ameriki izhajajo ti-le slovenski časopisi:

»Prosveta«. Izhaja v Chicagu in je last Slovenske Narodne Podporne Jednote. Urejujeta jo Jože Zavrtnik in Ivan Molek. Idejno je najbližja socialističnemu pokretu. Urejevana je spretno. Dnevna naklada 12.000 izvodov, ena številka na teden, ki je namenjena za vse člane in izide v 40.000 izvodih. Ta list je najbolj razširjen in najbolj upoštevan. Ustanovljen je bil l. 1908; je dnevnik.

»Glas Naroda« je drugi največji dnevnik. Tiska se v New-Yorku od leta 1893. Ustanovil ga je Frank Sakser

in se zavzema za republikance. Urednik je Ivan Terček. Naročnikov ima 7850.

»Enakopravnost« je clevelandski dnevnik in je glasilo Slovenske Svobodomselne Podporne Zveze. Politično ni točno usmerjen, pač pa se zavzema vedno za napredne smernice. Dnevna naklada 7250.

»Amerikanski Slovenec« je glasilo slovenskih klerikalcev in ima približno 5000 naročnikov. Tiska se v Chicagu petkrat na teden. Vodijo ga frančiškani. Glavni urednik je John Jerich.

»Ameriška Domovina« izhaja trikrat na teden v Clevelandu. Je klerikalna. Lastnik je Lojze Pirc. Ima okoli 2000 naročnikov.

»Glas Svobode« v Chicagu se tiska dvakrat na teden v 4000 izvodih in je republikanski. Ustanovljen je bil l. 1902. Urejuje ga Zvonko Novak.

»Delavec« je glasilo slovenskih komunistov in se tiska v Chicagu v 2000 izvodih. Urejevan je zelo slabo. List je tednik.

»Proletarec« je tednik in je glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze. To je edina slovenska socialistična revija. Pričela je izhajati leta 1906 v Chicagu in se je razvila v reprezentativno revijo proletarskega gibanja. Tiska se v 2300 izvodih. Urednik ji je Frank Zaitz. Majška številka se tiska v 7000 izvodih.

»Glasilo K. S. K. J.« je tednik. Tiska ga Kranjsko Slovensko Katoliška Jednota (kako lepo ime!!!) v 17000 izvodih v Jolietu.

»Nova doba« je last Jugoslovanske Katoliške Jednote v Clevelandu. Izhaja tedensko v 10.000 izvodih.

»Vestnik« je glasilo Jugoslovanske Podporne Zveze Sloga v Milwaukee. Nagiba se k socialističnemu gibanju. 2000 izvodov tedensko.

»Naš Dom« je ilustrir. nestransarski tednik. Namenjen je izobrazbi, gospodarstvu in zabavi. Tiska se v Newyorku v 2000 izvodih.

»Čas« je znanstven mesečnik v Clevelandu. Naročnikov ima 2000.

»Mladinski list«, mesečnik, izhaja v Chicagu v 7000 izvodih. Urejuje ga Iv. Molek in je last S. N. P. J.

»Ave Maria« je katoliški mesečnik, ki ga izdajajo frančiškani v Lemontu, Ill.

Torej petnajst slovenskih listov v Ameriki! Trije dnevniki, trije izhajajo dva do petkrat na teden, šest tednikov in trije mesečniki. Osem časopisov je v rokah zasebnikov, šest jih je last or-

ganizacij, eden pa je last frančiškanskega reda. Od teh je z napred. smernicami 7 z 65.000 naroč. klerikalnih 5 z 40.000 naroč. neodvisnih 3 z 12.000 naroč.

Naklada posameznih listov znaša: dnevniki trije v 27.700 izvodih po trikrat na teden

tri je v 11.000 izvodih tednikov šest v 75.000 izvodih

(s »Prosveto«, ki izide enkrat na teden za vse člane)

mesečniki trije v 14.000 izvodih

Nekateri listi imajo prav burno preteklost. Prvi slovenski časopis »Amerikanski Slovenec« se je pričel tiskati l. 1831. v Chicagu. Ko je zamenjal prvega lastnika (Anton Murnik), se je preselil v Minnesoto. Leta 1899 je priromal v Joliet, Ill. Tu pa so ga Slovenci prodali Nemcu Winklerju leta 1923, ki pa se ga je kmalu naveličal. Že leta 1924 so ga zopet kupili Slovenci za 500 dolarjev in so ga prekrstili v »Edinost« — obdržali pa so njegovo častljivo letnico. Pozneje so ga frančiškani zopet prekrstili v »A. S.« Tudi drugi listi so pogosto menjali lastnike, še večkrat urednike — značaj in prepričanje. Nekateri listi posegajo v volilno borbo za onega kandidata, ki jih primerno plača. So listi, ki menjajo prepričanje tolikokrat, kolikorkrat menjajo urednike. Tako je n. pr. »Glas Svobode« agitiral nekaj časa za socialiste, potem za republikance in tudi demokrate. Lastniki tega lista so večinoma Američani neslovenske narodnosti. »Ameriška Domovina« je bila nekdanj svobodomselna — sedaj pa je klerikalna. »Enakopravnost« je leta 1920. priporočala socialistične kandidate, leta 1924. je agitirala za La Folleta. leta 1926. za demokrate.

Mnogo listov — 17 po številu — pa je že nehalo izhajati.

Slovenci v Ameriki se torej lahko ponašajo s številom svojih listov — nikakor pa se ne morejo ponašati s kulturno stopnjo svojega časopisja. Edini list, ki je tudi za naše pojme vzorno urejevan, je revija »Proletarec«. Vsi drugi po večini prepisujejo in to na tak način, da presega vse meje. Iz članka Fr. Zaitza o slovenskih časopisih razvidimo, kako malomarno so urejevani slovenski listi v Ameriki: — »Naši časopisi v domovini imajo svoje poročevalce v tujih mestih. Tudi ameriški slovenski časopisi prepišejo kar takole: »Naš po-

ročevalec v Parizu nam piše...« Novice, članki, razprave in povesti iz starokrajskih listov tvorijo neusahljiv studenec, ki napolnjuje, s par izjemami, ameriške slovenske liste. Viri se nikoli ne navajajo. Tako izgleda, da je list spisan v uredništvu, oziroma, da ima celo krdo dobrih sotrudnikov. Gospodariem nese, ker jim ni treba plačevati delavcev.»

K rednim publikacijam bi lahko pristel še koledarje. Po trije izidejo. »Slovensko - ameriški koledar« izdaja Frank Sakser. Urejevan je površno in služi le kot reklama za firmo, ki ga izdaja. Brez vrednosti je tudi »Koledar Ave Marija«. Pač pa je edina publikacija te vrste v Ameriki »Ameriški družinski koledar«, ki ga izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna družba, ki je res dobra in pregledna, skoraj bi rekel, literarna revija naših ameriških piscev. Urejevan je tako spretno, da daleč nadkrili tudi vse slične publikacije pri nas! (Ob tej priliki naj še omenim, da sta pisatelja A. Cerkvenik in T. Seliškar edina sotrudnika, ki pišeta za Ameriko.) Ta koledar urejuje Frank Zaitz.

To naj bi bil nekak kratek pregled slovenskega časopisja v Ameriki. Goto-

vo pa ne bo škodovalo, če opozorim naše literate na to, da se njihove stvari *ponatiskujejo* v Ameriki kar na debelo. To je odkrito napisala »Prosveta« — kar je seveda izzvalo v drugih časopisih hudo polemiko. In »Ameriški Slovenec« se je oglasil s takole neumnostjo: »Starokrajški literati se hudo pritožujejo, da jim slovensko-ameriški listi kradejo razna dela. Ameriški Slovenci so to že stokrat na gotove načine plačali. Sicer pa imajo starokrajški literati svoje vrste bolezni. Plačani hočejo biti dvakrat. Najprvo doma, potem pa še tu! Mislijo si, v Ameriki se denar pobira ob cesti...«

Oglasil pa se je urednik »Proletarca« Frank Zaitz iz Chicage in je takole odgovoril »Amerikanskemu Slovencu«: »Omejeni urednik, ki je napisal to notico, je prepričan, da je izrekel modrost. Konstatira, da so to ameriški Slovenci že stokrat na gotove načine plačali, navedel pa ni v dokaz nobenega »načina«. Prav nič jim niso plačali! Edini ljudje v domovini, ki so kaj storili za ameriške Slovence, so žurnalisti in pisatelji. Na četrt stoletja delajo za slovenske ameriške liste zastoj — v plačilo pa so dobili zasmeh!«

Ne strašite otrok! Matere, ogibajte se »bavbava«, »črnega moža« in drugih takih prikazni ter ne strašite z njimi otrok! Srce se človeku krči, če sliši, kako pripovedujejo ljudje zlasti ob zimskih večerih bajke in povesti o duhovih in strahovih otroci pa vestno poslušajo in groza jim gleda iz široko odprtih oči. Ta strah se jim polagoma tako vcepi, da se ga ne iznebe vse življenje več. Strahopetci postanejo, ki se bodo še kot odrasli možje in žene strašili v temj vsake sence. Starši naj otrokom vedno in vedno pojasnjujejo, da so bajke bajke ter da strahov, parkljev in drugih prikazni v življenju ni. Pokojniki, ki so nas zapustili, nikdar in nikjer ne hodijo nazaj nas posecat ali celo strašiti. Strahu ni! Strah so samo zlobni ljudje; teh se moramo varovati. Plašljiv otrok je največji revež; v svojem strahu trpi peklenške muke. A vseh teh muk so krivi starši in odrasli. Odgojitelji naj otrokom tudi zato ne groze z nadnaravnimi prikaznimi, ker s tem jasno kažejo svojo lastno onemoglost; saj izpričujejo na ta način, da si sami ne morejo vzdržati pri mladini discipline in pridobiti pokorščine. Za slabotne, boleline,

bolne in živahne otroke, ki imajo bujno domišljijo, pa lahko postane tako strašenje naravnost usodepolno. Največ zagreše v tem pogledu posli, mati naj pazi, da otroci ne slišijo nič takega, kar bi jim vzbujalo nepotreben strah; poslom pa naj strogo prepove vsako tozadevno neumno blebetanje.

Če položiš krompir za nekaj časa v zvepleno kislino, postane tako trd, da ga lahko obdeluje kamnosek.

Pomarančni sad prvotno ni bil večji od navadne črešnje. Zaradi 1500letne kulture in stremljenja po izboljšanju je dosegel današnjo velikost.

Smokve so trikrat boli redilne kot kruh.

Suh, kondenziran mošt podobno kakor se pridobiva kondenzirano mleko, izdelujeta Madžara Bakony in Lazar. Oddajata ga v obliki lahko topljivega praška. Tak mošt ohrani vse prejšnje lastnosti, tudi okus in aromo; ima enako količino sladkorja in drugih sestavin.

P. V. B.

Francoščina za samouke.

Metoda jezikovnega pouka na praktični podlagi.

19

sion¹⁴ de ministre des Affaires étrangères.

[Ce fait³⁸ c'est⁴⁸ la signature⁷ de l'accord⁸ italo-albais, manifestement⁴⁹ dirigé⁵⁰ contre la Yougoslavie.]

Le cabinet⁵¹ tout entier⁵² décide⁵³ de se retirer⁵⁴

BELGRADE, 7 décembre — Après⁵⁵ la démission de M. Nintchitch, ministre des Affaires étrangères. M. Ouzounovitch, président du Conseil, a remis¹¹ ce matin⁵⁶ au roi⁵⁷ la démission du cabinet entier⁵².

Le Parlement⁵⁸, qui devait⁵⁹ se réunir⁶⁰ aujourd'hui⁶¹ en session régulière⁶², a ajourné⁶³ sa réunion⁶⁴ jusqu'à la formation⁶⁵ du nouveau⁶⁶ cabinet⁵¹.

(Le Quotidien, 8. 12. 1926.)

⁴⁸ (se)	[to] je
⁴⁹ (manifestam)	očito
manifeste (manifest)	očiten, -na
⁵⁰ (dirige)	usmerjen, na erjen
diriger (dirige)	voditi, usmeriti
⁵¹ (kabinet)	kabinet, vlada
⁵² (tout)	ves polnoštevilen, ves
⁵³ décider (deside)	skleniti, odločiti
⁵⁴ (dés-rationner)	se nazaj potegniti, odstopiti
⁵⁵ (a)	po
⁵⁶ (samedi)	to jutro, danes, zjutraj
⁵⁷ (roi)	kralju
⁵⁸ (parlement)	parlament, skupščina
⁵⁹ (devoir)	je moral
devoir (devoir)	morati
⁶⁰ (se réunir)	sestati se, zbrati se
⁶¹ (aujourd'hui)	danes
⁶² (régulièrement)	k zasedanju rednemu
⁶³ ajourner (ajourner)	odgoditi
⁶⁴ (réunion)	sestavek; gl.
⁶⁵ (formation)	sestava
⁶⁶ (nouveau)	novega

19.) Razlaga.

Svojljni pridevniki

a. pri enem posestniku:

Edn.	m.	mon moj	ton tvoj	son njegov, njen
	ž.	ma moj	ta tvoja	sa njegova, njena
Mn.	m.	mes moji, -e	tes tvoji, -e	ses njegovi, -e; njeni, -e
	ž.			

b.) pri več posestnikih:

Edn. m. in ž.	notre naš, -a	votre vaš, -a	leur njho, -a, njih
Mn. m. in ž.	nos naši, -e	vos vaši, -e	leurs njihovi, -e, njih

Opombe: I. — Vsi svojljni pridevniki se prevajajo v slovenščino s 'svoj', če se nanašajo na osebo dotičnega stavka: Elle a été saluée à son départ — bila je pozdravljena pri svojem (mesto: njenem) odhodu; il vit de ses

rentes — živi od svojih (mesto: njegovih) prihodkov.

II. — Ma, ta, sa se pred samoglasnikom in samoglasniškim h nadomeščajo z mon, ton, son: son aviation (mesto: sa aviation) njeno letalstvo,

